

ΟΝΟΜΑΤΑ ΖΩΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΑΦΙΕΡΩΤΩΝ ΕΠΙ ΕΙΚΟΝΩΝ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Τὰς κατωτέρω δημοσιευόμενας 41 ἐπιγραφὰς ἐπὶ μεταβυζαντινῶν φορητῶν εἰκόνων τῶν Ἱεροσολύμων κατέγραψα κατὰ τὸ διάστημα τῆς αὐτόθι παραμονῆς μου (Ἰούνιος 1956) ὥς μέλους τῆς Διαχριστιανικῆς Ἐπιτροπῆς Ἀναστηλώσεως τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τοῦ Παναγίου Τάφου. Μὴ ὑπάρχοντος Corpus αὐτῶν εἶναι δυνατόν τινὲς ἐξ αὐτῶν νὰ ἔχουσιν ἤδη δημοσιευθῇ καὶ ἀλλαχοῦ, δὲν εἶχον ὅμως τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον νὰ τὸ ἐξακριβώσω.

Εἰς τὴν ἀντιγραφὴν τῶν ἐπιγραφῶν, εὐρισκομένων ἐνίοτε εἰς δυσπρόσιτα μέρη, ὥς καὶ τὴν ἀπεικόνισιν πέντε ἐξ αὐτῶν πολὺ μὲ ἐβοήθησεν ὁ πανοσιώτατος ἀρχιμανδρίτης τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων κ. Δανιὴλ Χωριάτης* ἐφ' ᾧ καὶ ἐντεῦθεν ἐκφράζω εἰς αὐτὸν τὰς θερμὰς μου εὐχαριστίας. Θερμῶς ἐπίσης εὐχαριστῶ καὶ τὸν φίλον διευθυντὴν τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν κ. Μαν. Μανούσакαν προθύμως βοηθήσαντά με εἰς τὴν ταύτισιν προσώπων ἀναφερομένων ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς πρὸς γνωστὰ ἐξ ἄλλων πηγῶν.

Συνοδικόν.

1) Εἰκὼν (διαστ. 0,55×1,12) Παναγίας βρεφοκρατούσης ἐπὶ θρόνου, ἐφθαρμένη ἄνω, μὲ τὴν ἐπιγραφὴν:

M(HTH)P
ἡ κυρια

Θ(Ε)ΟΥ
τῶν ἀγγέλων

Βάθος χρυσοῦν. Ἄνω ἐκατέρωθι τῆς κεφαλῆς δύο ἄγγελοι κρατοῦντες ἐρυθρὰ λέντια. Μαφόριον ἐρυθρόν. Φόρεμα κάτω ἐλαιόχρουν μὲ ὥραϊα φωτισμένας πτυχάς. Ὁ Χριστός, ἐντελῶς κατ' ἐνώπιον, διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς εὐλογεῖ, διὰ τῆς ἄλλης ὥς νὰ στηρίζεται ἐπὶ τῆς χειρὸς τῆς μητρὸς του. Φέρει πορτοκαλλόχρουν χιτῶνα μὲ χρυσοκονδυλιές. Ὀλίγαι ψιμμυθιαὶ εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Παναγίας.

Κάτω ἀριστερᾷ δι' ἐρυθροῦ χρώματος ἡ ἐπιγραφὴ:

Μνήσθητι Κ(ύρι)ε Σωφρονίου Πατριάρχου | Ἱεροσολύμων.

Πρόκειται πιθανῶς περὶ Σωφρονίου τοῦ Δ' (1579-1608), περὶ οὗ βλέπε καὶ τὸν ἀριθμὸν 35.

2) Εἰκὼν φορητὴ (διαστ. 0,24×0,17) « Ἅγιος Παρθένιος ἐπίσκοπος Λαμπιάκων ». Ἐν τῷ μέσῳ ὁ ἀρχιερεὺς κρατῶν τὸ Εὐαγγέλιον. Ἀνω εἰς τὰς δύο γωνίας ἔξω τοῦ τοξωτοῦ πλαισίου ὁ Εὐαγγελισμός. Ἐπὶ τοῦ πρασί-νου βάθους ἑκατέρωθεν διὰ λευκῶν γραμμάτων ἡ ἔμμετρος ἐπιγραφή:

*Ἀρχιεράρχα Παρθένιε | Λαμπιάκων
δμώνυμόν σοι | σῶζε ἐχθρῶν, κινδύνων |
Κατ' ἔτος ΑΩΙΓ'
Ὁκτωβρ. η'*

3) Εἰκὼν φορητὴ (διαστ. 0,345×0,485) Ἅγ. Χριστοφόρου κρατοῦντος διὰ τῆς δεξιᾶς τὸν σταυρὸν τοῦ μάρτυρος καὶ διὰ τῆς ἀριστερᾶς δόρυ ἡνθι-σμένον. Στολὴ στρατιωτικὴ. Γύρω 12 σκηναὶ ἐκ τοῦ μαρτυρίου καὶ τοῦ βίου του ὡς κυνοκεφάλου¹ (εἰκ. 1).

Ἀμέσως ὑπὸ τοὺς πόδας του διὰ μέλανος χρώματος ἡ ἐπιγραφή:

*Ἡ παροῦσα ἀγία εἰκὼν ὑπάρχει κάμοῦ | Χριστοφόρου μοναχοῦ τοῦ
ἐκ | τῆς Ἀρτίας. 1781 Αὐγουστίου Γ'.*

Πρόκειται πιθανῶς περὶ τοῦ Χριστοφόρου μοναχοῦ τοῦ ἐξ Ἀρτίας, μα-θητοῦ τοῦ Εὐγενίου Βουλγάρεως καὶ εἶτα διδασκάλου ἐν τῇ Ἀθωνιάδι, περὶ οὗ ὄρα Γ. Ζαβίρα, Νέα Ἑλλάς ἢ Ἑλληνικὸν Θέατρον, ἐκδοθὲν ὑπὸ Γ. Π. Κρέμου, Ἀθήνησιν 1872, σ. 553 - 554.

4) Εἰκὼν (διαστ. 0,22×0,29) τοῦ Ἅγ. Παγκρατίου εἰκονιζομένου ὡς ἐπισκόπου. Πέριξ αὐτοῦ 10 σκηναὶ ἐκ τοῦ βίου του. Κάτω ἀριστερᾷ δι' ἐπι-σευρμένης γραφῆς ἡ ἐπιγραφή:

*Παγκράτιος μοναχὸς |
ἀπὸ τὴν Ωχρήδα 1798*

Ἱ. Μονὴ Ἀβραάμ, πρὸς Ἀνατολὰς τῆς Ἀγ. Αὐλῆς.

5) Εἰς τὸν προθάλαμον φορητὴ εἰκὼν (διαστ. 0,95×0,645) τῆς Θυσίας τοῦ Ἀβραάμ μετὰ βοηθητικῶν ἐπεισοδίων (μεταφορᾶς ξύλων, ἐτοιμασίας τῆς πυρᾶς, προβάτου κλπ.). Κάτω δεξιᾷ διὰ μελανοῦ χρώματος ἡ ἐπιγραφή:

*Ἰνδεδεῖς Χάννα ζογράφος
Ἱεροσολιμήνις ΑΨ. ΙΑ'
τὴν ἀφνεροσε.*

Ἀνωθεν ταύτης ἀραβικὴ ἐπιγραφή.

¹ Περὶ τῆς εἰκονογραφίας τοῦ Ἅγ. Χριστοφόρου ὡς κυνοκεφάλου ὄρα τὴν μελέτην τῆς κ. Ἀννης Χατζηνικολάου, Εἰκόνες τοῦ Ἁγίου Χριστοφόρου τοῦ Κυνοκεφάλου (Extrait des Mélanges offerts à Octave et Melpo Merlier), Ἀθήναι, 1956.

Είκ. 1. Ο Άγιος Χριστόφορος (βλ. άριθ. 3).

Πρόκειται περὶ Ἀραβος ζωγράφου ὀνόματι Χάννα (= Ἰωάννης).

6) Εἰκὼν (διαστ. 1,485×1,275) τῆς Φιλοξενίας τοῦ Ἀβραάμ, καλῆς τέχνης (εἰκ. 2). Οἱ τρεῖς ἄγγελοι εἰς τὴν συνήθη στάσιν πέριξ τραπέζης, ἐφ' ἧς μαχαίρια καὶ σκουτέλια. Ἀριστερᾷ ὁ Ἀβραάμ καὶ δεξιᾷ ἡ Σάρρα κρατοῦντες λοπάδας μὲ φαγητόν. Ὅπισθεν τοῦ μέσου ἀγγέλου κιβώριον μὲ

Εἰκ. 2. Ἡ Φιλοξενία τοῦ Ἀβραάμ (βλ. ἀριθ. 6).

ἡμισφαιρικὸν θόλον. Ψιμμύθια εἰς τὰ πρόσωπα τῶν ἀγγέλων καὶ τὰ γένεια τοῦ Ἀβραάμ. Ἄνω δι' ἐρυθρῶν γραμμῶν ἐπὶ χρυσοῦ βάθους ἡ ἐπιγραφή:

Ἡ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Αβρααμ τῆς ζωαρχικῆς Τριάδος φανέρωσις.

Κάτω διὰ λευκῶν γραμμῶν ἡ ἐπιγραφή:

Ενδεῖς Βινημὴν μοναχοῦ. Χεῖρ Χάννα εἰς ΑΨΙΔ

καὶ κατὰ προέκτασιν τὰ αὐτὰ ἀραβιστί, ἅτινα ἐν μεταφράσει ἔχουν ὥς ἑξῆς:

Χάννας υἱὸς τοῦ Ἀντωνίου Κασὰρ

Μεταξὺ τῶν πράξεων καὶ γραμμάτων τοῦ Χρυσάνθου Ἱεροσολύμων (τοῦ Νοταρᾶ) εὑρηται καὶ διαμαρτυρία τῶν Ἀγιοταφитῶν πρὸς τοῦτον, ἣν ὑπογράφει καὶ «ὁ ἡγουμένος τοῦ Ἀβραάμ Βενιαμὴν μοναχὸς» ἀπὸ 22 Αὐγούστου 1714 (Ἀ. Παπαδοπούλου Κεραμέως, Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας, τ. 2, ἐν Πετροπόλει, σ. 339). Ἡ αὐτὴ ἐπιστολὴ καὶ παρὰ Eudox. Hurmuzaki, Documente privitoare la Istoria Românilor, τόμ. 14, μέρος I (ἐκδ. N. Jorga), Bucuresti 1915, σ. 619-622, ὅπου ἡ ὑπογραφή τοῦ Βενιαμὴν ἐν σ. 621.

Ἱ. Μονὴ Ἀγ. Θεοδοσίου.

7) Ἐν τῷ Καθολικῷ τρεῖς εἰκόνες (διαστ. 0,82×0,91) φέρουσαι τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν καὶ εἰκονίζουσαι :

α) Τὴν Παναγίαν καθημένην ἐπὶ θρόνου καὶ φέρουσαν τὸν Ἰησοῦν ἀριστερῶς ἐν τῇ ἀγκάλῃ της.

β) Τὸν Ἰησοῦν ἐνθρονον Παντοκράτορα.

γ) Τὸν Ἅγιον Γεώργιον ἔφιππον.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει ὡς ἑξῆς :

Σαράφη Χατζῆ Γιωβάννος
σὺν τῆς συμβίας αὐτοῦ
Σοφίας γ(ο)ν(έων) κ(αί) τ(έ)κνων
Χεῖρ Ἰσαὰκ ἐξ Ἱ(εροῦσα)λήμ
ΑΨΛΒ (= 1792)

Περὶ τοῦ ἀφιερωτοῦ Χατζῆ Γιωβάννου (ἢ Ἰοβάνου) Σαράφη, βοηθήσαντος σημαντικῶς τῷ 1809 εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ὑπὸ πυρκαϊᾶς τὸ 1808 καταστραφέντος ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, βλέπε τὰ γραφόμενα ὑπὸ Μαξίμου Συμαίου παρὰ Ἀ. Παπαδοπούλου Κεραμέως, Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας, ἐν Πετροπόλει, τόμος 3 (1897), σ. 111 καὶ 113.

Ναὸς Ἀγίου Ἰακώβου (μητροπολιτικός), πρὸς νότον Βαπτιστηρίου.

Ἐπὶ τῶν τοίχων φορεταὶ εἰκόνες. Βόρειος τοῖχος :

8) Εἰκὼν (διαστ. 1,10×0,55) τοῦ Χριστοῦ ὡς Μεγάλου Ἀρχιερέως. Κάτω δεξιῶς ἡ ἐπιγραφὴ :

† Χεῖρ Ἰωάσαφ ἀρχιερέως | ΑΧΨΔ

9) Εἰκὼν (διαστ. 1,10×0,55) Παναγίας ἐπιγραφομένης Ἡ Παντάνασσα. Ἐπιγραφὴ :

Χεῖρ Ἰωασαφ ἀρχιερέως
ΑΧΨΔ'

Αἱ δύο ἀνωτέρω εἰκόνες θὰ προέρχονται ἐκ τέμπλου.

10) Νότιος τοῖχος: Εἰκὼν Ἀγίου Μηνᾶ ἐφίππου μὲ ἀραβικὴν ἐπιγραφὴν καὶ χρονολογίαν 1852.

Ναὸς Ἀγίου Κωνσταντίνου.

11) Ἐν τῷ νάρθηκι: Εἰκὼν τῶν 12 Ἀποστόλων, ἔξ ὧν εἰς τὸ πρῶτον ἐπίπεδον ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος κρατοῦσιν ὁμοίωμα τῆς ἐκκλησίας ἱστάμενοι ἑκατέρωθεν τούτου. Πρόκειται περὶ ναοῦ ὀκταγωνικοῦ μετὰ τρούλλου. Ἐνω ἐντὸς ἡμικυκλίου ὁ Χριστὸς εὐλογῶν. Κάτω ἀχρόνιστος ἐπιγραφή, ἧς ἡ ἀρχή:

γέγωνεν ἡ παροῦσα εἰκὼν τοῦ Χ(ριστο)ῦ, τῆς Θ(εοτόκ)ου καὶ τῶν Ἀποστόλων... κλπ.

Ἐπὶ τοῦ βορείου τοίχου:

12) Εἰκὼν (διαστ. 0,34×0,46) Ἀγίου Σάββα τοῦ ἡγιασμένου. Ἐν τῷ μέσῳ ὁ Ἅγιος Σάββας καὶ περίξ σκηναὶ ἐκ τοῦ βίου του ἐντὸς κύκλων μὲ πλαίσια *baroque*. Ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς βάσεως τῆς εἰκόνης ἡ ἔμμετρος ἐπιγραφή:

*Χριστὲ πρεσβείαις τοῦ πατρὸς ἡμῶν Σάββα,
λύσον πταισμάτων πρωτοσύγγελλον Σάββα
οὗ πατρὸς πέφυκεν ἡ νῆσος Κύπρος
καὶ μονὴ τούτου ὁ Πανάγιος Τάφος
ἐν ἔτει 1783. διὰ χειρὸς Ισαὰκ τοῦ π(α)π(ᾶ) Δημητρίου.*

13) Εἰκὼν (διαστ. 0,47×0,62) τῆς Παναγίας καὶ περίξ ἐπὶ τοῦ πλαισίου οἱ 24 οἴκοι τοῦ Ἀκαθίστου.

Ἡ Παναγία φέρει στέμμα ὑποστηριζόμενον ὑπὸ πετώντων ἀγγέλων. Βαστάζει τὸν Χριστόν, φέροντα στέμμα τρουλλοειδές, κρατεῖ δὲ ῥόδον εἰς τὴν δεξιάν. Ἐνω ἡ ἐπιγραφή:

Ρόδον τὸ ἀμάραντον χαῖρε ἡ μόνη βλαστήσασα τὸ μῆλον τὸ εὖοσμον.

(Ἐκ τοῦ 3ου τροπαρίου τῆς α' ψῆδης τοῦ κανόνος Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου «Εἰς τὸν Ἀκάθιστον Ὑμνον»).

Κάτω ἔμμετρος ἐπιγραφή ἐπὶ δύο ἐπιμήκων παραλληλογράμμων πλαισίων μὲ συμμετρους ἀκιδωτὰς ἑκατέρωθεν ἀπολήξεις:

α) (ἀριστερᾷ): *Παρθένε πανύμνητε κόρη Μαρία,
ἐξιλέωσαι | ὃν ἔτεκες σωτήρα
ἄφεισιν δοῦναι ἔμοι Ἱερο|θέῳ
πατρὶδος ὄντι βλάστημα Βυζαντίδος.*

β) (δεξιᾷ): *Μνήσθητι καμοῦ δεσποινα Θεοτόκε
τοῦ παναθλίου Χριστοφόρου Κυπρίου
τοῦ καθιστορήσαντος τὴν | σὴν εἰκόνα
ὅπως λάβω ἄφεισιν ἀμπλακημάτων. ΑΨΝΗ'.*

14) Εἰκὼν (διαστ. 0,50×0,68) τοῦ Ἑλκόμενου περιστοιχιζομένου ὑπὸ 16 σκηνῶν ἐκ τῶν παθῶν τοῦ Χριστοῦ ἐντὸς τετραγώνων (εἰκ. 3). Ὁ Ἑλκόμενος μὲ ἐρυθρὸν ποδήρη χιτῶνα καὶ χρυσᾶ σημεῖα (clavi), ἔχων συνδεδεμένας ἐμπρὸς τὰς χεῖρας. Εἰς τὸ βάθος ἐκατέρωθεν ἀνὰ ἓν Χερουβείμ.

Εἰκ. 3. Ὁ Ἑλκόμενος Χριστὸς (βλ. ἀριθ. 14).

Δάπεδον μετὰ μελανῶν καὶ λευκῶν τετραγώνων πλακῶν. Τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ, μὲ ὡραιότητα ἐκφρασιν ἐγκατερέψεως, κλίνει ἐλαφρῶς πρὸς τὰ ἀριστερά. Ἡ κεφαλὴ περιβάλλεται διὰ προσθέτου ἀργυροῦ φωτοστεφάνου. Ἐκατέρωθεν, κατὰ τὸ μέσον τῆς εἰκόνης, ἕμμετρος ἐπιγραφή δι' εὐμεγέθων ἐρυθρῶν κεφαλαίων γραμμάτων :

Σύγνωθι μακρο	θυμε τοῦ σοῦ ἱκέτου
Ἱεροθέου μουσι	κοῦ τε καὶ θύτου
τοῦ Βυζαντίου εὐ	τελοῦς καὶ ἀθλίου.

Κάτω ἀριστερᾷ ἐτέρᾳ ἐπιγραφῇ :

Διὰ χειρὸς Ζωρζῆ Χίου ποτὲ Ἀντωνίου τοῦ Γρηγοροῦ
αὐμ' Ματῶν ιη'.

15) Εἰκὼν φορητὴ (διαστ. $0,37 \times 0,68$) ἐπιγραφομένη « *Οἱ ἅγιοι καὶ δίκαιοι προπατορες* ». Εἰς τὴν κάτω σειρὰν εἰκονίζονται οἱ Νῶε, Ἀδάμ, Ἀβραάμ, Ἰσαάκ, Ἰακώβ, εἰς δὲ τὴν ἄνω οἱ Δανιήλ, Νεφθαλήμ, Ζαβουλών, Μελχισεδέκ, Ἰωσήφ κλπ. Πάντες κρατοῦν εἰλητά. Κάτω ἡ ἐπιγραφή:

*Ἀφιεροῦται ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων θεοστέπτων βασιλέων Κωνσταντί-
νου καὶ Ἑλένης παρὰ Δημητρίου κανδυλάπτου Κυδωνιέως
1864 κατὰ μῆνα Νοέμβριον.*

16) Εἰκὼν (διαστ. $0,275 \times 0,40$) τοῦ Ὁσίου Ἀβραμίου μὲ στολὴν μοναχοῦ καὶ κουκούλιον. Διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς κρατεῖ εἰλητόν, τὴν δὲ ἑτέραν ἔχει πρὸ τοῦ στήθους μὲ τὴν παλάμην πρὸς τὰ ἔσω. Ἄνω βάθος χρυσοῦν, ἔδαφος ἐρυθρόν. Κάτω ἡ ἐπιγραφή:

Χεῖρ Ματθαίου τοῦ Κριτὸς ΑΨΠΓ

17) Ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ ναοῦ εἰκὼν ($0,33 \times 0,57$) τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ τῆς Ἁγίας Ἑλένης κρατούντων τὸν Τίμιον Σταυρόν. Κάτω ἡ ἐπιγραφή διὰ μελανῶν γραμμάτων:

*Δέσεις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Διονυσίου μοναχοῦ Ἀγιοταφίτου
τοῦ Γκιουρτζῆ ΑΨΝΤ'*

18) Ἐν τῷ ἱερῷ εἰκὼν (διαστ. $0,25 \times 0,35$) τῆς Ἀποκαθηλώσεως. Κάτω ἡ χρονολογία: *αἴννε'.*

19) Ἐν τῷ ἱερῷ τρίπτυχον μὲ ἑξ τετραγώνους πλάκας ἐν τῷ κέντρῳ καὶ ἀνὰ τρεῖς εἰς ἑκάτερον φύλλον εἰκονίζουσας τὸ Δωδεκάορθον. Ἐπὶ τοῦ μέσου φύλλου ($0,19 \times 0,26$) εἰκονίζονται ἡ Γέννησις, ἡ Βάπτισις, ἡ Βαῖοφόρος, ἡ Σταύρωσις, ἡ Ἀνάστασις καὶ ἡ Ἀνάληψις. Ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ φύλλου τὸ Γενέσιον τῆς Θεοτόκου, ἡ Ὑπαπαντὴ καὶ ὁ Εὐαγγελισμός. Ἐπὶ δὲ τοῦ ἀριστεροῦ ἡ Φιλοξενία τοῦ Ἀβραάμ, ἡ Μεταμόρφωσις καὶ ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου.

Εἰς τὴν ἑξωτερικὴν ὄψιν τῶν δύο φύλλων ἀνὰ τρία τετράγωνα φέροντα ἔνθεν μὲν τὴν ἔγερσιν τοῦ Λαζάρου, τὴν Κυριακὴν τοῦ Παραλύτου καὶ τὴν Κυριακὴν τοῦ Τυφλοῦ, ἔνθεν δὲ τὴν Ὑπαπαντὴν, τὴν Ψηλάφησιν τοῦ Θωμᾶ καὶ τὴν Κυριακὴν τῆς Σαμαρείτιδος.

Εἰς τὸ ἄξονα τοῦ μέσου φύλλου κιονηδὸν ἡ ἐπιγραφή:

*Κτῆμα | Φωτίου | υιοῦ Λαζάρου προσκυνητοῦ | ἐν ετεῖ | σ(ωτη)ρίῳ | αψ|ις' |
δια χει|ρος Γρη|γορίου | πρωτο|θύτου | Λαλε|δακη | ... | ετος | ζσκς |*

20) Εἰκὼν φορητὴ (διαστ. $0,26 \times 0,365$) τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν.

Ἄνω ὁ Χριστὸς ἐν μέσῳ νεφῶν καὶ ἑκατέρωθεν αὐτοῦ δύο ἄγγελοι πετώντες. Κάτω ἡ ἐπιγραφή:

*Δησις τοῦ δου|λου τοῦ Θ(ε)οῦ Γρηγο|ριου ιερομονα|χου καὶ πρωτο-
συ|γγέλου του Παναγίου Τάφου | Χειρ Χριστοφόρου Κυπρίου ΑΨΝΗ.*

Παρεκκλήσιον Τεσσαράκοντα Μαρτύρων, πρὸς βορρᾶν τοῦ Βαπτιστηρίου.

21) Εἰκὼν (διαστ. 0,56×1,12) Ἀγ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ὁρθίου

Εἰκ. 4. Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος (βλ. ἀριθ. 21).

καὶ γυμνόποδος, κρατοῦντος ἡμιανοικτὸν Εὐαγγέλιον· διακρίνεται ἡ ἀρχή·
Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος (Ἰωάνν. α' 1) (εἰκ. 4).

Κάτω ἐπιγραφή:

*Ἔτους Χ(ριστ)οῦ ΑΨΙΒ'
Χειρ Μανουῆλ Ἱερεως
του Ρο[δ]ίτου*

22) Εἰκὼν (διαστ. 0,60×1,15) τῶν Τεσσαράκοντα Μαρτύρων.

Ἐπιγραφή: *ετου Χ(ριστο)ῦ ΑΨΙΒ χειρ
Μανουῆλ ιερεως ἐκ πόλεως Ρόδου*

Καὶ ἄνωθεν: *Σεπτεβρίου ΙΒ'.*

23) Εἰκὼν (διαστ. $0,65 \times 1,33$) τοῦ Προδρομοῦ. Κάτω ἡ κεφαλὴ του ἐπὶ πίνακος. Κάτω ὀπισθεν δεξιᾷ δένδρον μὲ ἀξίνην.

Ἐπιγραφὴ μεγαλογράμματος :

*[Δέσεις παραμικροῦ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ
Χειρ Ἰω
Ιερουσαλημ*

Παραπλεύρως ἄλλη ἐπιγραφὴ μὲ μικρότερα κεφαλαῖα γράμματα. Λέγει :

*Δέσεις παραμικροῦ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Χαζὶ
Φρανκούλι υἱὸς τοῦ Κωνσταντὶ ἀπὸ τὴν
Παναμαν.*

Παρεκκλήσιον Ἀγ. Θέκλης (ἐντὸς τοῦ Πατριαρχείου).

24) Ὑπὲρ τὴν Δ. θύραν εἰκὼν (διαστ. $0,31 \times 0,45$) τῆς Ἀγίας Θέκλης κρατούσης διὰ τῆς δεξιᾶς τὸν σταυρὸν τῆς Μάρτυρος. Δύο ἄγγελοι κρατοῦν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς στέφανον. Φορεῖ μαφόριον ἐλαιόχρουν ἀνοικτὸν καὶ χιτῶνα ἐρυθρόν. Εἰκονίζεται μέχρι δλίγον κάτω τῆς ὁσφύος.

Δεξιᾷ τῆς Ἀγίας ἡ ἐπιγραφὴ :

Ἡ ἀγια Προτομαρτυς καὶ ἰσαποστολος Θεκλα

Καὶ κάτωθι τῆς ἄνω ἐπιγραφῆς μὲ μικρότερα γράμματα :

*Δέσεις τοῦ δούλου τοῦ Θ(ε)οῦ
Διονυσίου μοναχοῦ
Γκιουριτζή ἀγιο
ταφίτου ,ΑΨΝΤ'*

Ἐντὸς τοῦ ναοῦ, ἐπὶ τοῦ βορείου τοίχου :

25) Εἰκὼν (διαστ. $0,76 \times 0,98$) τοῦ Χριστοῦ ὡς Μεγάλου Ἀρχιερέως. Κάτω ἀριστερᾷ :

*Δέσεις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ
Ταμαρι 1765*

26) Ἐπιτάφιος (διαστ. $0,57 \times 0,86$) κεντητὸς ἐπὶ ἐρυθροῦ βάθους μὲ ἀργυρᾷ νήματα (εἰκ. 5).

Ἐπιγραφὴ δεξιᾷ :

*Ζοηφόρα μοναχη
πονος Μαριορας ΑΨΜΗ (= 1748).*

Ἀριστερᾷ :

*Μπαλάσης οἰκονόμος
Καὶ Μπαλῆς προσκυνηταί.*

Ὁ Χριστὸς ἐξηπλωμένος κάτωθεν κιβωρίου. Παρὰ τὴν κεφαλὴν του ἡ Παναγία καὶ μία τῶν Μυροφόρων. Περαιτέρω ὁ Ἅγιος Ἰωάννης φιλῶν τὴν χεῖρά του, ἐνῶ ὁ Νικόδημος κρατεῖ τοὺς πόδας του, ἵνα τὸν τοποθετήσῃ εἰς

Εἰκ. 5. Ἐπιτάφιος κεντητὸς (βλ. ἀριθ. 26).

τὸ μνημεῖον. Ἐκατέρωθεν δύο ἄγγελοι πετώντες. Εἰς τὸ βάθος ἀστέρες. Ἐπιγραφή: Ὁ ἐπιτάφιος θρῆνος.

Πολὺ καλὴ τέχνη. Πρόσωπα μὲ ὥραϊαν ἔκφρασιν καὶ λεπτοτάτης ἐργασίας.

27) Ἐπὶ τοῦ βορείου τοίχου εἰκὼν (διαστ. 0,39×0,735) Ἁγίου Γερασίου κατ' ἐνώπιον, ἐνδεδυμένου μοναχικὸν ἔνδυμα. Διὰ τῆς δεξιᾶς εὐλογεῖ, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς κρατεῖ εἰλητὸν μὲ τὴν ἐπιγραφήν:

οὐ κοπιᾷσεις πολλοῖς ἔτεσι, ἐὰν σεαυτὸν ἐν ἀρχαῖς πόνοις ἐκδώσης.

Ἀριστερᾷ κάτω ἡ ἐπιγραφή:

Δέσεις τοῦ | δούλου τοῦ Θεοῦ | Γερασίου | ιερομο|ναχου |
καὶ προτοσυ|γγέλου
ΑΨΝΕ (= 1755).

Ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ τοίχου:

28) Εἰκὼν (διαστ. 0,64×0,90) Χριστοῦ ἐν θρόνῳ. Περὶ τὸν θρόνον

του ροδοπλόκαμοι. Κάτω δεξιᾷ δι' ἐρυθρῶν ἐπισεσυσμμένων γραμμάτων ἡ ἐπιγραφή:

διὰ χειρὸς ἀναγνωστοῦ
προσκυνητοῦ βυζαντινοῦ
ἐν εἵλει, αὐκὸν ἱανουαρι
ια

29) Ἐπὶ τοῦ προσκυνηταρίου μικρὰ εἰκὼν (διαστ. 0,215×0,305) τῆς Ἀγίας Θέκλῃς. Κάτω διὰ λευκῶν ἐπισεσυσμμένων γραμμάτων ἡ ἐπιγραφή (19 αἰ.):

δεησις τῆς δουλῆς του Θεοῦ Φροσινια μοναχῆς

Παρακλήσιον τῶν Κλαπῶν (βόρειον ἔξω κλίτος τοῦ καθολικοῦ τοῦ Παναγ. Τάφου).

30) Ἐπὶ τοῦ νοτίου τοίχου μεγάλη εἰκὼν τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ ὀρθίου κατ' ἐνώπιον.

Δεξιᾷ δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων ἐπιγραφή:

Εἰς τοὺς | 1808 Σεπ|τεμβρίου 30 | ἡμερὰ Τετ|ράδη ἐκάην ὁ ναὸς | καὶ
μετὰ τὴν ἀνα|καίνισιν τοῦ Ναοῦ | ἱστορήθη ἡ παροῦσα | εἰκὼν δι' ἐξόδων
τοῦ ἐν μο|ναχοῖς Πέτρου Καλινῆκου Τζαπῆ ἐτὶ 1812.

Τζαπῆς=ἐργοδηγός, ἐπιστάτης. Ὡς ἐπώνυμον τὸ Τζαπῆς ἀπαντᾷ ἐν Κρήτῃ Ἰωάννης Τζαπῆς ἀναφέρεται τὸ 1786 ἐν Χάνδακι παρὰ Σ τ. Ξ α ν-θ ο υ δίδη, Χριστ. Κρήτῃ Β' (1913), σ. 716. Περὶ τῆς κατὰ τὴν ἄνω χρονολογίαν καταστρεπτικῆς πυρκαϊᾶς τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀνοικοδομήσεως αὐτοῦ διὰ παγγρηστιανικῆς συνδρομῆς βλ. Χ ρ υ σ ο σ τ ὁ μ ο υ Ἀ. Παπαδοπούλου, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων, ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ Ἀλεξανδρείᾳ 1910, σ. 650-667, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

Ἐπὶ τοῦ βορείου τοίχου εἶναι ἀνηρτημέναι αἱ ἑξῆς εἰκόνες:

31) Παναγία βρεφοκρατοῦσα (διαστ. 1,30×1,02)· φέρει στέμμα ὅπερ κρατοῦσι δύο ἑκατέρωθεν ἱστάμενοι ἄγγελοι.

Ἐκατέρωθεν τῆς Παναγίας γονυκλινεῖς οἱ προφητάνакτες, Δαβὶδ ἀριστερᾷ, κρατῶν ὁμοίωμα ναοῦ, καὶ Σολομῶν δεξιᾷ. Κάτω ἀριστερᾷ γονυκλινῆς ἐν ἱκετικῇ στάσει ὁ ἀφιερωτῆς τῆς εἰκόνης Νεκτάριος μὲ μέλαν καλυμαύχιον. Ἀριστερᾷ ἐπίσης κάτω ὁ προφήτης Δανιὴλ κρατῶν εἰλητὸν μετ' ἐπιγραφῆς.

Ἐκατέρωθεν τῆς κεφαλῆς ἡ ἐπιγραφή:

ἡ ἐλπίς καὶ ἡ σκέπη τῶν Χριστιανῶν
Γρόνθον πατάξας τὴν χρυσοῦν εἰκόνα τῆς Παρθένου.

Τεχνοτροπία φραγκίζουσα. Εὐτραφῇ καὶ ροδαλὰ τὰ πρόσωπα τῆς Παναγίας καὶ τοῦ νεαροῦ Χριστοῦ.

Ἡ ἐπὶ τοῦ εἰλητοῦ ἔμμετρος ἐπιγραφή ἔχει ὧδε:

*Σὸν δοῦλον, ὦ Ἀνασσα, φροῦρει καὶ σκέπε,
θύτην ταπεινὸν Νεκτάριον, Παρθένε,
τὸν ἐκ πόθου σε πολλοῦ ἱστορήσαντα
Δι' ἐξόδων τε καὶ κόπων ἐμῶν, κόρη.
5 Ἐξαρχὸς εἰμι πατρίδος Κρήτης, φίλε,
εἴπερ πόθος σοι τοῦ μαθεῖν ἐμὸν τόπον.*

Τὸ ἐν στ. 3 ἱστορήσαντα δέον βεβαίως, χάριν τοῦ μέτρου, νὰ διορθωθῇ εἰς ἱστορηκότα.

Ἀριστερᾷ κάτω:

*Χεῖρ Πολυχρονίου τοῦ
Κρητὸς ΑΩΙ (= 1810)*

Ὁ ἀναφερόμενος ζωγράφος Πολυχρόνιος ὁ Κρης εἶναι καὶ ἄλλοθεν γνωστὸς ὡς καταγόμενος ἐκ Χάνδακος. Εἰκόνες του χρονολογημέναι τῶν ἐτῶν 1775, 1788 καὶ 1790 ἀναφέρονται ὑπὸ Κ. Ἀμάντου (Σιναϊτικὰ μνημεῖα ἀνέκδοτα, ἐν Ἀθήναις [1928], σ. 59). Ἐπίσης εἰς τὸν ὑπὸ Στεφ. Ξανθοῦ δίδου (Χριστιανικὴ Κρήτη, τ. Β' [1913], σ. 77^α) δημοσιευθέντα κατάλογον τῶν ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Κρήτης Μαξίμου ἐπὶ τῇ εἰς τὸν θρόνον τῷ 1786 ἀναρρήσει του προσφερθέντων δώρων φέρεται (ἀρ. 210): « εἰς τὸν σιῶρ Πολυχρόνην εἰκονογράφον 1 ζευγάρι τερλικοπάπου-τζον... » κλπ. Ὁ Πολυχρόνης δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸν κατάλογον τοῦ Δ. Σισιλιάνου, Ἑλληνες Ἀγιογράφοι μετὰ τὴν Ἀλωσιν, Ἀθῆναι, 1935.

32) Παραπλεύρως τῆς ὑπ' ἀρ. 31 εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν:

IC XC ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ μέγας ἀρχιερεὺς.

Τοῦ αὐτοῦ ζωγράφου καὶ τῶν αὐτῶν διαστάσεων, μετὰ τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν:

*Χεῖρ Πολυχρονίου τοῦ Κρητὸς
ΑΩΙ*

Αἱ δύο ἀνωτέρω εἰκόνες θὰ προέρχωνται ἐκ τοῦ αὐτοῦ τέμπλου.

Παρακλήσιον Ἀκανθίνου Στεφάνου.

33) Δύο μεγάλαι εἰκόνες εἰκονίζουσιν τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ εἰς 6 διαμερίσματα. Ἐπιγραφαί:

*Χεῖρ Δημητράκη τοῦ ποτὲ Ἰσαὰκ 1809 25 Σεπτεμβρίου
Δέησις μοναχοῦ Ἀβερκίου τοῦ καὶ δραγουμάνου.*

21 - 1 - 1957

Ὄνόματα ζωγράφων καὶ ἀφιερωτῶν ἐπὶ εἰκόνων τοῦ πατριαρχείου Ἱεροσολύμων 353

Ὁ ἀφιερωτὴς μοναχὸς Ἀβέρκιος ὑπῆρξε δραγουμάνος (διερμηνεὺς) τοῦ Πατριαρχείου τῶν Ἱεροσολύμων καὶ μαρτυρεῖται ὑπὸ τῶν συγχρόνων του πηγῶν κατὰ τὰ ἔτη 1788, 1804 καὶ 1809. Βλ. Ἀ. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας, ἐν Πετρουπόλει, τ. 2 (1894), σ. 480 καὶ τ. 3 (1897), σ. 93, 194, 368, σημ. 3. Ὁ Ἀβέρκιος ὀλίγους μῆνας μετὰ τὴν ἀφιέρωσιν τῆς ὡς ἄνω εἰκόνος καὶ τῆς ἐπομένης, ἀνακαινιζομένου τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, κατεδιώχθη ὑπὸ τῶν ἐπιδραμόντων Γιαντισάρων καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν γειτονικὴν Ραμάλλαν (βλ. Χρυσόστο. Παπαδοπούλου, ἔ.ἄ., σ. 662).

Παρεκκλήσιον Ἀγ. Δογγίνου.

34) Εἰκὼν τοῦ Νυμφίου, ὁλοσώμου μὲ δεδεμένας τὰς χεῖρας. Ἐπιγραφή:

*Χεῖρ Δημητρίου τοῦ ποτὲ Ἰσαὰκ 1809 Σεπτεμβρίου 14
Δέησις μοναχοῦ Ἀβερκίου τοῦ καὶ δραγουμάνου.*

Περὶ τοῦ δραγουμάνου Ἀβερκίου βλέπε τὸν προηγούμενον ἀριθμόν.

Πατριαρχικὴ αἵθουσα.

35) Εἰκὼν (διαστ. 0,80×1,37) τῆς Δευτέρας Παρουσίας. Ἐν τῷ μέσῳ ἡ ἐπιγραφή:

*Γέγονε δὲ ἡ παροῦσα εἰκονογραφία διὰ ἐξόδου
καὶ τοῦ ὁσιωτάτου Κυροῦ
Παυλοῦ μοναχοῦ ἐν τοῦ κε
Σωφρονίου τοῦ μακαριωτάτου τοῦ καὶ πατριάρχου τῆς
[ἁγίας] πόλεως Ἱ(ερουσα)λ(ή)μ ἔτους ζρις' [= 1608]
Χεῖρ Σολομώντος Κυπρίου.*

Ὁ ἀναφερόμενος Πατριάρχης εἶναι ὁ Σωφρόνιος ὁ Δ' (1579-1608) περὶ οὗ βλέπε Χρυσόστομον Παπαδόπουλον (ἔ.ἄ., σ. 481-487). Οὗτος ἔφερε τὸ ἐπώνυμον Καρχαλᾶς, κατὰ τὰ προσφάτως περὶ αὐτοῦ γραφέντα ὑπὸ Τ. Γριτσοπούλου (Ἐπ. Ἐτ. Βυζ. Σπ., τ. 20 [1950], σ. 222-229). Οὗτος πιθανώτατα εἶναι καὶ ὁ ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 1 ἀχρονίστῳ ἐπιγραφῇ ἀναφερόμενος.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸν ζωγράφον Σολομώντα τὸν Κύπριον, οὗτος δύναται μετὰ πολλῆς πιθανότητος νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὸν Σολομώντα Ροδινόν, ποιητὴν τοῦ «Θρήνου τῆς Κύπρου» καὶ πατέρα τοῦ γνωστοῦ λόγιου τοῦ 17ου αἰῶνος Νεοφύτου Ροδινοῦ. Ὁ Σολομῶν εἶναι γνωστόν, ὅτι ἦτο καὶ ζωγράφος (βλ. Σιμ. Μενάρδον, Περὶ τοῦ Θρήνου τῆς Κύπρου, ἐν Δ.Ι.Ε.Ε., τ. 7 [1910], σ. 65-68 καὶ Γ. Κ. Σπυριδάκη, ἐν Ἐπετ. Φιλοσ. Σχ. Πανεπ. Ἀθηνῶν τοῦ 1955/6 [ἀφιέρωμα εἰς Γ. Χατζιδάκιν],

σ. 433-435). Σημειωτέον ὅτι ὁ προσφάτως βιογραφήσας τὸν Νεόφυτον Ροδινὸν Aristide Brunello (Neofito Rodino, Grotta Ferrata 1951, σ. 10 ἀνατύπου) ἀναφέρει, ἄγνωστον ποῦ στηριζόμενος, ὅτι ὁ Νεόφυτος, γεννηθεὶς τὸ 1576 ἢ 1577, ἀπώλεσε τὸν πατέρα του εἰς νεαρωτάτην ἡλικίαν. Ἐν τῷ πρᾶγμα εἶχεν οὕτως, ὁ ταυτισμὸς ἡμῶν θὰ ἦτο ἀμφίβολος. Ἀντιθέτως ὅμως πρὸς τὴν βεβαίωσιν ταύτην τοῦ Brunello, ἐκ τῶν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Νεοφύτου περὶ τοῦ πατρὸς του Σολομῶντος γραφομένων, ὅτι κατὰ τὴν Ἑλλάδι τῆς Κύπρου (1570) ὁ Σολομῶν ἦτο « νέος φιλομαθὴς » καὶ ὅτι « ἀπέθανε ἑβδομήντα χρόνων ἄνθρωπος » (βλ. Μενάρδον, ἔ.ἀ., σ. 65-66) προκύπτει ὅτι ὁ Σολομῶν δὲν ἀπέθανε πρὸ τῆς δευτέρας δεκαετίας τοῦ 17^{ου} αἰῶνος καὶ ἐπομένως ὁ Νεόφυτος δὲν ἀπώλεσε τοῦτον ἐν νεαρωτάτῃ ἡλικίᾳ. Κατὰ ταῦτα ὁ ἡμέτερος ταυτισμὸς δὲν κλονίζεται.

36) Εἰκὼν τῆς Θυσίας τοῦ Ἀβραάμ, 18^{ου} αἰ., φέρουσα πλατὺ πλαίσιον μὲ φυτικὴν διακόσμεισιν. Εἰς τὸ κάτω μέρος εὗρηται δέλτος, ἐφ' ἧς ἡ ἐπιγραφή:

*Δέσις τοῦ δούλου τοῦ
Θεοῦ Βαρνάβα ἀρχιερέως*

Ὁ Σκυθουπλόεως Βαρνάβας ἀναφέρεται ὑπογράφων κανονισμὸν τῆς Ἀγιοταφικῆς Ἀδελφότητος τῷ 1755 (Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Ἀνάλεκτα Ἱερ. Σταχ. 4, σ. 46), ἐπίσης καὶ ἔγγραφα τοῦ Μαΐου 1765 (αὐτόθι, τ. 2, σ. 359) καὶ τῆς 6 Σεπτεμβρίου 1766 (αὐτόθι, τ. 4, σ. 61). Εἶναι ἄρα γε ὁ ἀρχιερεὺς Βαρνάβας τῆς ἐπιγραφῆς;

Ναὸς Ἀναστάσεως.

Ἐν τῷ γραφεῖ τοῦ Γέροντος Σκευοφύλακος αἱ κάτωθι εἰκόνες:

37) Εἰκὼν τῆς Δεήσεως (διαστ. 0,25×0,17) μὲ τὸν Χριστὸν ἐν τῷ μέσῳ ἐπιγραφόμενον « Ὁ Βασιλεὺς τῶν Βασιλευόντων καὶ μέγας Ἀρχιερεὺς » καὶ ἑκατέρωθεν αὐτοῦ τὴν Παναγίαν ($\overline{MP} \overline{\Theta Y}$) καὶ τὸν Πρόδρομον (Ἰω. ὁ Πρόδρομος). Κάτω ἡ ἐπιγραφή:

Χεῖρ Γρηγορίου Ζ(ωγράφου) Ἱερομ(ονάχ)ου.

38) Εἰκὼν (διαστ. 0,48×0,38) τοῦ προφήτου Δανιήλ, ὀλοσώμου. Ἐπιγραφή:

*Ὁν τρόπον | εἶδες δι | ἀπὸ ὄρους | ἐτμήθη | λίθος. Ἄ | νεν χειρῶν
καὶ | ἐλέπτ | νεν τοῦ...*

ἐν χιλιοστῷ | ἐπτακοσιοστῷ | ἐνενηκοστῷ | εἶτε |

Χεῖρ Χατζῆ Λαμπρινοῦ | Σμυρναίου

39) Εἰκὼν (διαστ. 0,85×0,65) τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ.

Ἐπιγραφή:

*Δι' ἐξόδων τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Χ(ατζ)ῆ Μάρκου Ντιλικάτου μνή-
σθητι Κύριε, τοῦ δούλου σου Νικολάου Παπαδάκι Κορητός. Διὰ χειρὸς
Χ(ατζ)ῆ Λαμπρινοῦ σμυρναίου, ἐν ἔτει αωιη' Νοεμβρίου ις'.*

40) Εἰκὼν (διαστ. 0,65×0,85) ἐπιγραφομένη « *Οἱ Ἅγιοι καὶ Δίκαιοι
Προπάτορες* ». Ἐπιγραφή:

*Δέσις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Μάρκου προσκυνητοῦ Τιλικάτου διὰ
χειρὸς Χ(ατζ)ῆ Λαμπρινοῦ Σμυρναίου ἐν ἔτει αωιη' Νοεμβρίου ις'.*

41) Εἰκὼν (διαστ. 0,33×0,43), ἐφ' ἧς εἰκονίζονται ἐν τῷ μέσῳ « *ὁ
Ἅγιος Ἀνθιμος, ἐπίσκοπος Νικομηδίας* », ἀριστερὰ « *ὁ Ἅγιος Νικόλαος* »
καὶ δεξιὰ « *ὁ Ἅγιος Χαράλαμπος* ». Εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς εἰκόνος παρί-
στανται θαύματα τῶν ἀνωτέρω ἁγίων, εἰς δὲ τὸ κάτω μαρτύρια αὐτῶν. Ἐπι-
γραφή ἑμμετρος:

*Ἀνθος ἱερὸν θείας ὁσμῆς πλήρες
δέχου τόδ' ἀνάθημά σοι ὁμωνύμου
Παγωνίδου τε Ἀγχιαλίτου γόνου,
ὃν ἀνθηφόρον δεῖξον τῆς μετανοίας
καὶ καρποφόρον θεωρίας τῆς θείας.*

ΑΩΜΒ.

Ὁ ἐξ Ἀγχιάλου μοναχὸς Ἀνθιμος ὑπῆρξε λόγιος μὲ σημαντικὴν δρᾶ-
σιν. Ἐχορημάτισεν ἀρχιγραμματεὺς τοῦ Ἱεροῦ Κοινοῦ τοῦ Ἀγ. Τάφου ἀπὸ
τοῦ 1812 μέχρι τοῦ 1845 καὶ ἐταξινόμησε τὴν μεγάλην βιβλιοθήκην τοῦ
Πατριαρχείου (Χρυσόστομου Παπαδοπούλου, Ἰστ. Ἐκκλ. Ἱεροσ.,
σ. 708). Ὁ Ἀνθιμος συνέχισε τὴν ἱστορίαν τοῦ Παν. Τάφου τοῦ Προ-
κοπίου Ναζιανζηνοῦ συγγράφας τὸ πέμπτον αὐτῆς τμῆμα (ἀπὸ 1808-1828)
τὸ ἐκδοθὲν ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. 176 ἱεροσολυμιτικοῦ κώδικος (βλ. Ἀ. Παπα-
δοπούλου Κερμέως, Ἱεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη, τ. 1, σ. 268),
ὑπὸ Ἀ. Παπαδοπούλου Κερμέως (Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμ. Σταχυολ.,
τ. 3, σ. 309-333). Λόγος του εἰσβατήριος προσφωνηθεὶς « *τῷ μακαριωτάτῳ
Πατριάρχῃ τῶν Ἱεροσολύμων κυρίῳ κυρίῳ Ἀθανασίῳ* » (1837-1845) σώ-
ζεται ἐπίσης εἰς τὸν ὑπ' ἀριθμ. 293 ἱεροσολυμιτικὸν κώδικα (Ἀ. Παπα-
δοπούλου Κερμέως, Ἱεροσολυμ. Βιβλ., τ. 1, σ. 362), αὐτόγραφος
διήγησις του περὶ τῆς ἐν ἔτει 1832 λοιμικῆς νόσου ἐν κώδικι 290 (αὐτόθι,
1, σ. 393), ἀντίγραφα ἐπιστολῶν του μέχρι τοῦ 1836 εἰς τὸν ὑπ' ἀριθμ. 203
κώδικα (αὐτόθι, σ. 283), σημείωμά του δὲ (τοῦ ἔτους 1833) « *περὶ τῶν
τριῶν ἱερῶν λίθων* » ἐξεδόθη ὑπὸ Ἀ. Παπαδοπούλου Κερμέως
(Ἀνάλ. Ἱεροσολ. Σταχυολ. τ. 2, σ. 479-480). Ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων

του ἐγένετο τῇ 5 Ἀπριλίου 1858 κατὰ σημεῖωμα ἐν Ἱεροσολυμ. κώδικι 375 ἐκδοθὲν ὑπὸ Ἀ. Παπαδοπούλου Κεραμέως (Ἱεροσολ. Βιβλ., τ. 1, σ. 395).

ΠΙΝΑΞ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

(Οἱ ἀραβικοὶ ἀριθμοὶ δηλοῦσι τὴν ἐν τῷ καταλόγῳ ἀριθμητικὴν τάξιν τῶν ἐπιγραφῶν)

- Ἀβέρκιος μοναχός, ὁ καὶ δραγουμᾶνος (1809) : 33, 34.
 Ἀναγνώστης ὁ Βυζάντιος, προσκυνητής, ζωγρ. (1820) : 28.
 Ἀνθίμος Ἀγχιαλίτης 41· βλ. καὶ Παγωνίδης Ἀνθίμος.
 Βαρνάβας ἀρχιερεὺς (17 αἰ.) : 36.
 Βενιαμὴν μοναχός (1714) : 6.
 Γεράσιμος πρωτοσύγκελλος (1755) : 27.
 Γιωβᾶννος. Βλ. : Σαράφης Χατζῆ Γιωβᾶννος.
 Γκιουρτζῆς Διονύσιος μοναχός Ἀγιοταφίτης (1756) : 17, 24.
 Γρηγορεῶς Ζωρξῆς τοῦ ποτὲ Ἀντωνίου, Χίος, ζωγρ. (1740) : 14.
 Γρηγόριος ἱερομόναχος ζ(ωγράφος) : 37.
 Γρηγόριος ἱερομόναχος καὶ πρωτοσύγκελλος Παν. Τάφου (1758) : 20.
 Γρηγόριος πρωτοθύτης. Βλ. : Λαλεδάκης Γρηγόριος.
 Δημητράκης (ῆ Δημήτριος), τοῦ ποτὲ Ἰσαάκ, ζωγρ. (1809) : 33, 34.
 Δημήτριος κανδηλάπτης, Κυδωνιεὺς (1864) : 15.
 Διονύσιος μοναχός. Βλ. : Γκιουρτζῆς Διονύσιος.
 Ζωηφόρα μοναχὴ (1748) : 26.
 Ἰερόθεος ὁ Βυζάντιος (1758) : 13^α.
 Ἰερόθεος ὁ Βυζάντιος, μουσικὸς καὶ θύτης (1740) : 14.
 Ἰσαάκ ἐξ Ἱεροσολύμων, ζωγρ. (1762) : 7.
 Ἰσαάκ τοῦ παπᾶ Δημητρίου, ζωγρ. (1783) : 12.
 Ἰωάσαφ ἀρχιερεὺς, ζωγρ. (1694) : 8, 9.
 Λαλεδάκης Γρηγόριος, πρωτοθύτης ζωγρ. (1718) : 19.
 Λαμπρινός ὁ Σμυρναῖος, ζωγρ. (1790, 1818) : 38, 39, 40.
 Μανουὴλ ἱερεὺς ἐκ Ρόδου, ζωγρ. (1712) : 21, 22.
 Μαριόρα, κεντήτρια Ἐπιταφίου (1748) : 26.
 Ματθαῖος Κρής, ζωγρ. (1783) : 16.
 Μπαλάσης οἰκονόμος, προσκυν. : 26.
 Μπαλῆς, προσκυν. : 26.
 Νεκτάριος θύτης, ἑξαρχος, Κρής (1810) : 31.
 Ντιλικᾶτος Χατζῆ Μᾶρκος (1818) : 39, 40.
 Παγκράτιος μοναχός ἐξ Ἀχρίδος (1798) : 4.
 Παγωνίδης Ἀνθίμος, Ἀγχιαλίτης (1842) : 41.
 Παῖσιος μοναχός (1608) : 35.
 Παπαδάκης Νικόλαος Κρής 1818 : 39.
 Παρθένιος (1816) : 2.
 Πολυχρόνιος ὁ Κρής, ζωγρ. (1810) : 31, 32.
 Ροδινός Σολομῶν βλ. : Σολομῶν ὁ Κύπριος.
 Σάββας ὁ Κύπριος, πρωτοσύγκελλος Παν. Τάφου (1783) : 12.

Σαράφης Χατζῆ Γιωβάννος (1792) : 7.
Σολομῶν ὁ Κύπριος (1608), ζωγρ. : 35.
Σωφρόνιος πατριάρχης Ἱεροσολύμων [ὁ
Καρκαλάς] 1, (1608) : 35.

Ταμάρης (1765) : 25.
Τζαπῆς Πέτρος Καλλινίκου, μοναχὸς
(1812) : 30.

Φραγκούλης (Χατζῆ-) υἱὸς Κωνσταν-
τῆ : 23.

Φροσυνία μοναχή : 29.

Φώτιος υἱὸς Λαζάρου, προσκυνητῆς
(1716) : 19.

Χάννα ὁ Ἱεροσολυμίτης, ζωγρ. (1711,
1714) : 5, 6.

Χριστόφορος μοναχὸς ὁ ἐξ Ἄρτης
(1781) : 3.

Χριστόφορος ὁ Κύπριος, ζωγρ. (1758) :
13β, 20.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Κ. ΟΡΑΝΔΟΣ